

Uunga siunnersuut: Inuit Pisinnaatitaaffiit Kalaallit Nunaata Siunnersuisoqatigiivi pillugit Inatsisartut inatsisaat nr. xx, xx 2012-imeersoq.

pillugu

Inatsisinut Ataatsimiititaliap

ISUMALIUTISSIISUTAA

Siunnersuutip aappassaaneerpeqarnerani saqqummiunneqartoq

Suliarinninnermini Inatsisinut Ataatsimiititaliap ukuninnga inuttaqarpoq:

Inatsisartunut ilaasortaq Isak Hammond, Inuit Ataqtigiit, siulittaasoq
 Inatsisartunut ilaasortaq Astrid Fleischer Rex, Demokraatit
 Inatsisartunut ilaasortaq Doris Jakobsen, Siumut
 Inatsisartunut ilaasortaq Juliane Henningsen, Inuit Ataqtigiit
 Inatsisartunut ilaasortaq Kristian Jeremiassen, Siumut

1. Siunnersuutip tunuliaqutaa

Danskit Nunat Tamalaat akornaanni Inuillu Pisinnaatitaaffii pillugit Ilisimatusarfiata pilersinneqarneranut (Dansk Center for Internationale Studier og Menneskerettigheder) inatsit nr. 411 6. Juni 2002-meersoq, 2005-imi Kalaallit Nunaannut atuutsilersinneqarpoq. Taamaalilluni Nunat Tamalaat akornaanni, Inuillu Pisinnaatitaaffii pillugit Ilisimatusarfiup (Dansk Center for Internationale Studier og Menneskerettigheder) Inuillu Pisinnaatitaaffiit Siunnersuisoqatigiit (Råd for Menneskerettigheder) suliassaarfii tassalissapput: Ilisimatusarfiup (Instituttip) suliaasa sammiviinik tunngaviusumik tikkuussisuuneq, instituttillu suliniutaasa siunertaq naapertorlugu Kalaallit Nunaannut aamma atuutsinneqarnerinik nakkutiginninnissaq.

Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit ilisimatusarfik – Danmarkip Nunami Namminermit Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Sullissivia (Institut for Menneskerettigheder – Danmarks Nationale Menneskerettighedsinstitution) pillugu inatsissatut siunnersuummik, kiisalu Danskit Nunat Tamalaat akornanni ilisimatusarfiat (Dansk Institut for Internationale Studier) pillugu inatsissatut siunnersuummik danskit Naalakkersuisui april 2012-imi saqqummiussipput. Danskit Nunat Tamalaat akornaanni Inuillu Pisinnaatitaaffii pillugit Ilisimatusarfiata (Dansk Center for Internationale Studier og Menneskerettigheder) atorunnaartinneqarneranik Nunallu Tamalaat Akornanni Ilisimatusarfimmik (Institut for Internationale Studier) taarserneqarneranik, inatsissatut siunnersuutit marluusut nassataqassapput.

Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit ilisimatusarfik – Danmarkip Nunami Namminermit Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Sullissivia (Institut for Menneskerettigheder – Danmarks Nationale

Menneskerettighedsinstitution) pillugu siunnersuutip tusarniaassutigineqarneranut atatillugu Naalakkersuisut siunnersuuteqarput inatsisap kunngip peqqussutaatigut Kalaallit Nunaannut atuutilersinneqarsinnaanera siunertaralugu Namminersorlutik Oqartussat Inatsisartut inatsisaatigut Kalaallit Nunaanni Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiinnik pilersitsisinnaassasut, ilaatigut Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit ilisimatusarfik – Danmarkip Nunami Namminermi Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Sullissiviata (Institut for Menneskerettigheder – Danmarks Nationale Menneskerettighedsinstitution) siulersuisuinut ilaasortassamik toqqaasinnaasunik.

Kissaateqarnermut danskit Naalakkersuisui akuersaarput, kisiannilu siunertaqaqatigiit (Inuit Pisinnaatitaaffiinut Kalaallit Nunaata Siunnersuisoqatigiivi) suli pilersinneqanngitsut Iisimatusarfiup (Instituttip) siulersuisuinut ilaasortassamik toqqaanissamut inatsisikkut piginnaatitaaffilerneqarnissaat siunertamut inatsisiliornikkut iluanngitsuussasooq nalilerlugu. Naalakkersuisulli ersersippaat inatsit Kalaallit Nunaannut atortuutinneqalissappat, tassungalu atatillugu Inuit Pisinnaatitaaffiinut Kalaallit Nunaata Siunnersuisoqatigiivi pilersinneqarpata, malittuanik inatsimmut allannguissamut siunnersuummik saqqummiussiniarlutik, taamaalillutik kalaallit Siunnersuisoqatigiivi Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit ilisimatusarfik – Danmarkip Nunami Namminermi Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Sullissiviata (Institut for Menneskerettigheder – Danmarks Nationale Menneskerettighedsinstitution) siulersuisuinut ilaasortassamik toqqaasinnaanerat periarfissaqalersillugu.

Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit ilisimatusarfik – Danmarkip Nunami Namminermi Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Sullissivia¹ (Institut for Menneskerettigheder – Danmarks Nationale Menneskerettighedsinstitution) pillugu Inatsisissatut siunnersuut ulloq 29. maj 2012 Folketingimi akuersissutigineqarpoq. Inatsit ulloq 1. januar 2013 atuutilersinneqassaaq. Inatsit Kalaallit Nunaanni atuutinneqanngilaq taamaattorli Kalaallit Nunaanni pissutsinut tulluarsaasumik allannguuteqartillugu, Kunngip peqqussutaatigut Kalaallit Nunaannut Tamakkiisumik ilaannakortumilluunniit atuutinneqalersinnaavoq.

Kalaallit Nunaanni Namminersorlutik Oqartussat inatsisip peqqussutikkut atuutilersinneqarnissaanut oqaaseqaateqarnissaanut siunnersuummik Inatsisartut suli saqqummiussivigineqanngillat.

2. Inatsisinut Ataatsimiititaliap siunnersuummik suliarinninnera

Inatsisinut Ataatsimiititaliap, ilaatigut oqaaseqaatit siunnersuummik siullermeerinninnermi saqqummiunneqartut aallaavigalugit, siunnersuummut apeqqutinut arlalinnut Naalakkersuisut akissuteqarnissaannik qinnuteqarfigaat. Inatsisinut Ataatsimiititaliap apeqquteqaatai Naalakkersuisullu akissuteqaataat ilanngussatut isumaliutissiisummut ikkunneqarput.

3. Siunnersuummut ataatsimiititaliap oqaaseqaatai

3.1. Siunnersuutip siunertaa

Inuit pisinnaatitaaffii pillugit Danskit Qitiusumik ingerlatsiviata (Dansk Center for Menneskerettigheder) peqqussutikkut Kalaallit Nunaannut atuutilersinneqarnissaa pillugu

¹ Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit ilisimatusarfik – Danmarkip Nunami Namminermi Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Sullissivia pillugu Inatsit nr. 553, 18. juni 2012-umeersoq (Lov om Institut for Menneskerettigheder – Danmarks Nationale Menneskerettighedsinstitution).

Namminersornerullutik Oqartussat oqaaseqaateqarnissaanni Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuummut (UKA 2004/44) Inatsisinut Ataatsimiititaliaq isumaliutissiisummi ilaatigut imak oqaaseqarpoq:

“Inuit pisinnaatitaaffii pillugit Dansk It Qitiusumik ingerlatsiviannit (Dansk Center for Internationale Studier for Menneskerettigheder) oqallisissiatut ilanngussat siunnersuutillu, innuttaasunit avataanit akulerunnertut isiginiarneqarsinnaanerat ataatsimiititaliap ernumassutigikujuppaa. Inuiannut pinaveersaartitsinermit tunngasuni iliuuseqartussaaneq, isummanut taakkununga nammineq siullertut nalunngisaqarnermit aallavinnik, pingaartitanik aammalu ajornartorsiutinik paasinneriaatsinik inuiattut ilisarnaatitsinnit nunamit namminermit suliniutigineqartussaavoq. Kalaallit Nunaannut ata-tillugu Qitiusoqarfiup saqqummiukkumaagai, ersornartorsiutit suliniutillu eqqortuuneri pillugit kalaallinut innuttaasunut upperinnitsitsilernissani, inuiaqatigiinitsinnit taama ittumik aallaaveqanngikkuni Qitiusoqarfiup pisariaqanngitsumik ajornartorsiutigilersinnaavaa. Tamanna atuutissaaq, immikkut ilisimasallit suliaminnut sukku tamatigut pikkorissuunerat assortorneqarsinnaanngikkaluarpal-luunniit.

Isumaqatigiisummi immikkoortoq 17-imi erseqqilluinnartumik aalajangersarneqartoq ataatsimiititaliamit soqutiginar-tillugu maluginiarneqarpoq: ”Isumaqatigiisummut tapiliussaq eqqarsaatigalugu, inuiannut pinaveersaartitsinermit tunngasuni iliuuseqartussaasutut ingerlatsiveqarfinnit killilimmik oqartussaaffeqartunit sullissivik, aalajangersakkat naammassisimappagit, pilersinneqarsinnaavoq”. (Nutserisoq). Aalajangersagaq taanna naapertorlugu Namminersornerullutik Oqartussat Inuit pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiinnik, Dansk It Inuit pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiivinut nallersuuttumik, ataatsimiititaliap isumaa malillugu pilersitsisinnaapput, tamannalu inatsisup § 7-ani, imm. 5-imi aamma 6-imi taaneqarpoq.

Dansk It pisarnerattut siunnersuisoqatigiit taama ittoq katiterneqarsinnaavoq imaalillugu, nammineq piumassutsimik soqutigisaqatigiit atuuttut, pisortallu oqartussaasut immikkut pineqartut, ilisimatuut soqutiginnittut inuillu ataasiakkaat immikkut soqutigisaqartut inuillu eqimattakkaat, matumani ilanngullugit inuiaat ikinnerussuteqartut, isummaannik ersersitsisuusunngorlugu. Siunnersuisoqatigiinnik taama ilusilimmik katiterineq inuiaqatigiinitsunnut pingaarutilimmik oqimaaqatigiisumik sunniuteqarsinnaavoq.

Inuit piginnaatitaaffii pillugit Qitiusoqarfimmut maleruagassiaasussanut atatillugu dansk It siunnersuisoqatigiivisa assinganik siunnersuisoqatigiit oqalliseqataasinnaanissaat, kiisalu assersuutigalugu Kalaallit Nunaannut tunngatisutigut siliutissanik nutaanik siunnersuusiormik maannakkumullu suliniutaasimasut ingerlanneqarneri pillugit nalilersuiner-nik saqqummiussaqaarsinnaanissaq kissaatiginassaaq.

Siunnersuisoqatigiinni sulinissamut taama ittumut suleqataasinnaanermik soqutiginnittunik nammineq piumassutsimik soqutigisaqatigiinnik nunatsinni nassaassaqaarmat naammagisimaarlugu ataatsimiititaliamit maluginiarneqarpoq. nPA 2004/44-mut aamma nKA 2004/34-mut soqutigisaqatigiinnut tusarniaanerni akissutit tamatumunnga tikkuussipput. Taamatuttaaq Kalaallit Nunaata namminerisaminik siunnersuisoqatigiiliornissaanut Naalakkersuisut ammanerat, Aningaasaqarnermut Nunanullu Allanut Naalakkersuisup nalunaarutaa ataatsimiititaliamit naammagisimaarneqartoq nalunaarutigineqassaaq. “

aalajangiussassatut siunnersuut (nKA2008/85) Nunat tamalaat pillugit ilisimatusar-neq kiisalu Inuit pisinnaatitaaffii pillugit qitiusumiit ataatsimoortumik sullissivimmik Danmarkimi Naalakkersuisut suleqatigalugit Nunatsinni Naalakkersuisut periarfissanik misissiveqqullugit peqquneqarnissaannik Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut, 2008-ami ukiakkut Inatsisinut Ataatsimiititaliamut innersuussutigineqarani Inatsisartunit akuersissutigineqarpoq.

Siunnersuutip maanna Inatsisartunut saqqummiunneqartup Inatsisinut Ataatsimiititaliap 2004-ami isumaliutissiissutaani (nKA 2004/44) ataatsimiititaliap kaammattuutaanut naapertuuttuunera ataatsimiititaliap paasivaa, ilaatigut immaqaa aamma aalajangiussassatut siunnersuummut, 2008-ami Inatsisartunit akuersissutigineqartumut, siunertanulluunniit aalajangiussassatut siunnersuummut tunngaviusunut.

Inatsisissatut siunnersuummik siullermeerinninnermi amerlanerussuteqartunit tapersersorneqarnera ataatsimiititaliamit paasineqarpoq.

Tamanna aallaavigalugu ataatsimiititaliap siunnersuutip pingaarnertut siunertaa tapersersorpaa.

3.2. Maannamut inatsisitigut toqqammavimmik misilittakkat

Danskit Nunat Tamalaat akornaanni Inuillu Pisinnaatitaaffii pillugit Iisimatusarfiata pilersinneqarneranut (Dansk Center for Internationale Studier og Menneskerettigheder) inatsit nr. 411 6. Juni 2002-meersoq, 2005-imi Kalaallit Nunaannut atuutsilersinneqarpoq.

Inatsisip peqqussutikkut Kalaallit Nunaannut atuutsilerneqarnissaa pillugu Inatsisinut Ataatsimiititaliap isumaliutissiissutaani (nKA 2004/44) ataatsimiititaliaq ilaatigut imatut oqaaseqarpoq:

“Inuit ataasiakkaat tamarmik tunngaviusumik piginnaatitaaffeqarlutik illersugaanissaat kalaallit isummeriaasianni qitiulluinnartuuvooq. Inuiaqatigiisugut qangarsuaaniilli inooriaaseqarnitta ersiutigaa, inuit ataasiakkaat kiffaanngissuseqarlutik inuunissaat allallu kiffaanngissuseqarnerannik ataqqinnittuulluinnartuunissaq naatsorsuutigineqartarmat. Nunasiaataasimanermit misilittakkat taama isummeriaaseqarnek annikillississimangilaa akkerlianilli sakkortusitiinnarsimavaa.

Tamanna tunngavigalugu inuit pisinnaatitaaffii pillugit sorsuutiginninnermi pingaarutilillut Kalaallit Nunaata tunniussinnaavaa. Nammineq nunagisami torersuunissaq Kalaallit Nunaata tunniussinnaasasa pingaarnersarissavaat. Nunarsuarmioqatitsinnut sakkortuumik maluginiartissinnaasarpud tamanarpiaavoq: Tassalu innuttaasut eqqunngitsuliorfigineqarnissamut nakkarsaataasunillu pissusilersorfigineqarnissamut piumassuseq pigineqartillugu inuiaqatigiinnit illersorneqarsinnaanisaat qulakkiissallugu.

Inuit pisinnaatitaaffiit tunngasut apeqqutit ilaat inuiaqatigiinnitsinni suli eqqartorneqartut asersuutit taaneqarsinnaapput: Pineqaatissinneqarsimasut kiffaanngissusiakkat Danmarkimi paarnaarussassanngortitat, tarnimikkut napparsimasunik Danmarkimut pinngitsaaliissimmik inis-sisarnerit, nunatsinni meeqqanut inuusuttunullu isumaginninnikkut sumiginnakkanut atugassaritineqartut, kiisalu oqaatsinik illersuineq, inooriaatsikkut kingornussat ikinnerussuteqartullu pisinnaatitaaffii.

Taakkunanga iluarsissuteqarnissamut ajornartorsiuteqarfiusunullu allannut pitsaasumik tapertaasinnaasunik naatsorsuusiortoqassappat, nunami namminermit pinaveersaartitsinermut tunngasuni iliuuseqartussaanerup atorsinnaassuseqarnera annertuutigit taamanna uuttuutaasinnaavoq.”

Kiisalu ataatsimiititaliaq imatut oqaaseqarpoq:

“Kiisalu inatsisip atuutsinneqalerneranum atattillugu Qitiusoqarfik aningaasanik amerlanerusunik, annertunerusumik akisussaassuseqalerneranum naapertuuttunik atugassinneqassanersoq, matumani ilanngullugit nunami maani ilisimatusarnermut atattillugu ingerlassanum aningaasaliissutit kiisalu Kalaallit Nunaanni Qitiusoqarfiup ilinniartitsineranum paasissutissanillu ingerlateqqiisarneranum

aningaasaliissutinut atatillugu apeqqutip paasinarsisinnegarnissaa ataatsimiititaliap qilanaaraa. Qiti-
usoqarfiup siunissami kalaallinut inuiaqatigiinnut tunngatillugu ilinniartitsinermik ingerlatitseqqin-
nissamillu pisussaaffimminik naammassinninnissaminut pisarialimmik atortutigit pisariaqartitamigut
peqarnissaa aalajangiisuulluinnassasoq ataatsimiititaliaq isumaqarpoq.”

Inatsisip peqqussutaanut Naalakkersuisut oqaaseqaateqarneranni Inatsisartut ilimagisaat,
ilaannakortumik timitalerneqarneri, ullumikkut ataatsimiititaliamit ajuusaarutigalugu
paasineqarpoq.

Inatsit aaqqissuussamut tamatumunnga tunngassutalik Kalaallit Nunaanni atuutsinneqalerpat -
Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Ilisimatusarfiup (Institut for Menneskerettigheder)
tamakkiisumik suliaminik ingerlatsinini aamma Naalagaaffeqatigiiffiup immikkoortuanut
tassunga atuutsinneranut - ”Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Kalaallit Nunaata
Siunnersuisoqatigiivisa” suleqataasinnaanissaat ataatsimiititaliamit kissaatigineqarpoq.

Inatsisissatut siunnersuutip saqqummiunneqannginnerani – danskit Naalakkersuisuisa
iliusaat assigalugu – pisariaqarfiatigut Ilisimatusarfik (Institut) tusarniaavigeqqarnissanik
ataatsimiititaliap tamatumunnga Atatillugu Naalakkersuisut kaammattussavai.

3.3. Siunnersuisoqatigiit katitigaanerat

Siunnersuisoqatigiit katitigaanerannut tunngatillugu siullertut ilaasortat ikilisinneqarnissaat,
aappaatullu soqutigisat inuit pisinnaatitaaffiinut tunngassuteqartut siamasissumik
saqqummiunneqarnissaat, Naalakkersuisunit pingaartinneqarpoq.

Tusarniaanermi peqataasunit arlallinnit Siunnersuisoqatigiinnik amerlilerinissaq
siunnersuutigineqartoq ataatsimiititaliap maluginiarpa. Siunnersuisoqatigiit
atugassarititaasutut sinaakkusiussat iluanni, piviusut tunngavigalugit sulisinnaanissaat
eqqarsaatigalugu ilaasortat amerlassusaat aalajangerneqartoq, Naalakkersuisut tamanna
pillugu maluginiarpaat. Naalakkersuisunit tikkuarneqartutut, inuit pisinnaatitaaffiinut Kalaallit
Nunaata Siunnersuisoqatigiivi aamma soqutigisaqatigiiffiit allat siunnersuisoqatigiit
ataatsimiinnerinut alaatsinaattutut peqataasinnaanerannik aalajangiisinnaanerannut
inatsisissatut siunnersuummi § 4, imm. 6, pisinnaatitsivoq. Tassunga ilaannngullugu, ukiut
sisamat qaangiunneratigut nalilersuisoqassasoq, tassungalu atatillugu ilisimalikkat
aallaavigalugit Siunnersuisoqatigiit katitigaanerannik allannortitsinnaaneq
isumaliutigineqarsinnaalluni.

Inatsisissatut siunnersuummi Amnesty Greenland Siunnersuisoqatigiinni
inissaqartitaasimangitsoq Inatsisinut Ataatsimiititaliap paasivaa, tamannalu
uissuumminartinneqarsinnaavoq. Akerlianik Meeqqat illersuisuata, Inuuneritta, Meeqqat
inuusuttullu kattuffiat Nanu aammalu Sorlak peqataatinnerisigut, meeqqat inuusuttullu
pisinnaatitaaffii salliutinneqarput. Siunnersuisoqatigiit inatsisip § 4, imm. 6, malittuanik
Amnesty Greenland (soorlu aamma kattuffiit allat) alaatsinaattutut
peqataatitaqarsinnaanerannik periarfissinnaagai, Inatsisinut Ataatsimiititaliap
maluginiarpa, taamaaliornikkullu siunnersuisoqatigiit katitigaaneranni
equngassutaasinnaasunik iluarsiiilluni. Naalakkersuisut ataatsimiititaliamut
akissuteqaatiminni, Siunnersuisoqatigiit isumaqatigiinniuteqarluni naapittarfittut sulinissaa
ilimagineqartoq paasisitsissutigigaat Inatsisinut Ataatsimiititaliap maluginiarpa,

taamaalilluni ilaasortanik taasisinnaasunik taasisinnaanngitsunillu immikkoortitsineq pissutsit piviusut aallaavigalugit annerusumik Institut for Menneskerettigheder – Danmarks nationale Menneskerettighedsorganisation-imi siulersuisuinut qinersinermut sunniuteqarluni.

3.3.1. Ilaasortat taasisinnaatitaanngitsut qineqqusaarsinnaatitaanngitsullu

Siunnersuisoqatigiinni ilaasortat ilaat taasisinnaatitaanatik Siunnersuisoqatigiinnulluunniit suilittaasutut, siulittaasup tulliatut kiisalu Inuit pisinnaatitaaffiinut ilisimatusarfiup siulersuisuinut ilaasortatut qineqqusaarsinnaatitaanatik peqataapput. Taamaalilluni Siunnersuisoqatigiinnut ilaasortat ilaat, inuiaat akornanni kattuffinnit pisortallu ingerlataaneersut (§ 3, imm. 2, malugiuk), kisimik taasisinnaatitaallutillu qinerneqarsinnaatitaapput. Ilaasortat Pisortani oqartussaasut toqqagaat (§ 3, imm. 3, malugiuk) taamatut piginnaatitaaffeqanngillat.

Tamatumunnga pequtaasutut inatsisissatut siunnersuummut nassuiaatini § 4, imm. 5-imi allassimavoq, Parisimi tunngavissiissutit malillugit, pisortani oqartussaasut inuit pisinnaatitaaffiinik suliaqarfimmi ilaasortaatitaqartut, arlannulluunniit qilersorsimannginnissaq siunertaralugu, taasisinnaatitaannginnerat qinigaasinnaannginnerallu.

Susasaqarfiit killingat ersareqqinnaanngitsoq, ataatsimiititaliamit malugineqarpoq. Sorlaap aallartitaa inatsisissatut siunnersuummik taasisinnaatitaasooq qinerneqarsinnaatitaasorlu, inuiaqatigiit akornanni kattuffiugaluarpoq, aningaasanoorutit ilaannit iluanaarutinit agguaassisarneq pillugu Inatsisartut Inatsisaat nr. 10, 22. november 2011-meersup § 2, malillugu pisortatut oqartussaassusiligaavoq. Ilimmarfiup aallartitaa inatsisissatut siunnersuummik aamma taasisinnaatitaasooq qinerneqarsinnaatitaasorlu, paasinnittaasit nalinginnaasut malillugit, pisortat oqartussaaffigisaasa, avataaniikkaluartoq, taamaattoq pisortat ingerlataasa ilagivaat.

Kiisalu Naligiisitaanermut Siunnersuisoqatigiit aallartitaat taasisinnaatitaanermik qinerneqarsinnaatitaanermillu piginnaatitaaffilerneqarsimavoq, meeqqat illersuisuanut, pisortat oqartussaaffeqarfiinit peqataatinneqarsinnaasunut allattorsimaffimmi ilanngussaasumut, tamanna atuutinngilaq. Naligiinngisitsineq taanna uissuumminarsinnaavoq – Meeqqat illersuisuata sulinermini Naalakkersuisunut Inatsisartunullu², attuumassuteqannginnerata isumannaagaanera eqqarsaatigalugu, Meeqqat illersuisuat taasisinnaatitaallissagaluarpat Siunnersuisoqatigiit arlaannaannulluunniit attuumassuteqannginnerannut tamanna ulorianartorsiortitsinaviannigilaq. Ataatsimiititaliap ajornartorsiut taanna pillugu Naalakkersuisut apeqquteqaateqarfigai. Inatsisartunit kissaatigineqassappat, Meeqqat siunnersuisoqatigiivisa (Meeqqat illersuisuata akuuffia) Naligiisitaanermut Siunnersuisoqatigiinnut naligiitsilerneqarnissaat Naalakkersuisunit ammaffigineqartoq, Naalakkersuisut akissuteqaatiminni oqaatigivaat. Taamaattoorli ilaasortaaussamik taasisinnaatitaasumik qinigaasinnaatitaasumillu toqqaasinnaasooq Inatsisartut Ataatsimiititaliap isumaa naapertorlugu Meeqqat Siunnersuisoqatigiinani tassaasariaqartoq Meeqqat Illersuisuat. Inatsisartut Ataatsimiititaliap tamanna naapertorlugu allannguutissatut siunnersuummik saqqummiussivoq.

² Meeqqat illersuisuat aamma Meeqqat pillugit Siunnersuisoqatigiit pillugit Inatsisartut inatsisaat nr. 11, 22. november 2011-meersoq (§3 malugiuk)

3.3.2. Kanukoka – pisorta qarfik?

4. Pisortat oqartussaasut siunnersuisoqatigiinnut ilaasortamik toqqaasinnaasut allattorsimaffianni Kanukoka ilaavoq. Inatsinut Ataatsimiititaliamut akissuteqaatiminni Kanukoka pisortat oqartussaasut sinniisorigaat Naalakkersuisut eqqaavaat taamaammallu Kanukoka taasisinnaatitaasutut peqataasinnaasariaqarani³. Inatsisinut Ataatsimiititaliamit tamanna tapersernartinneqarpoq. Kisianniuna Kanukoka soqutigisaqatigiit kattuffiulluni - inatsisip oqaasertaani pisorta qarfittut oqaatigineqarnera – Inatsisinut Ataatsimiititaliamit ilungersunartinneqartoq. Inatsisinut Ataatsimiititaliaq tamanna naapertorlugu allannguutissatut siunnersuummik saqqummiussivoq

3.3.3. Alaatsinaattut

6. Kattuffiit allat alaatsinaattutut peqataatinneqarsinnaanerat siunnersuisoqatigiit aalajangersinnaagaat Inatsisissatut siunnersuummi § 4. imm. 6-imik aalajangersagaavoq. Pisortat oqartussaaffeqarfiinut allanut aamma attuumassuteqalersillugu aalajangersakkap ilassuserneqarsinnaanera iluaqutaaratarsinnaava? Oqartussaaffeqarfiit § 3, imm. 3-ip nassatarisaanik ilaasortamik toqqaanissamut periarfissaqanngitsut, siunnersuisoqatigiinni alaatsinaattussanik ilaasortaataqarnissamut periarfissaqalissapput. Assersuutigalugu ilaqutariinnermut naligiisitaanermullu oqartussaaffeqarfiit piffissap ilaani avissaartinneqassappata tamanna pisariaqalersinnaavoq, aamma maannakkut oqartussaaffeqarfiit agguataarneqarnerannut allilerineq tamatumunnga attuumassuteqarsinnaavoq. Taamaalilluni assersuutigalugu Eqqartuussiveqarnermut Naalakkersuisoqarfik siunnersuisoqatigiinnut alaatsinaattumik ilaasortamik peqataatitaqarnissamut soqutigisaqarnissaa isumaliutigineqarsinnaavoq. Inatsisinut Ataatsimiititaliamut akissuteqaatiminni, Inatsisartunit aalajangersakkap oqaasertaanik allannguinnisaaq kissaatigineqarpat, taamaalilluni kattuffiit allat kisimik pinnatik aammali oqartussaaffeqarfiit allat alaatsinaatsutut peqataasinnaanngortillugit allannguisinnaaneq Naalakkersuisunit ammaffigineqartoq oqaatigivaat. Inatsisinut Ataatsimiititaliaq tamanna naapertorlugu allannguutissatut siunnersuummik saqqummiussivoq.

3.4. Naliliineq nalunaarusiallu

1. Inuit pisinnaatitaaffiinut Kalaallit Nunaata Siunnersuisoqatigiivi ulloq 1. juli 2017, siunnersuisoqatigiit ingerlatsinerat siunertaallu nalilersorneqarnissaat siunnersuisoqatigiinni sulineranilu allannguutaaratarsinnaasunik pilersitsisinnaanissaaq siunertaralugu, nalunaarusiussasut Inatsisissatut siunnersuummi § 8, imm. 3-mik, aalajangersagaavoq. Siunnersuisoqatigiillu tamatuma kingorna ukiut marlukkaarlugit nutaamik nalunaarusiortassapput.

Siunnersuisoqatigiit ingerlatsinerannik siunertaannillu aatsaat ukiut sisamat qaangiunneranni naliliivigineqarnissaat, Naalakkersuisut akissuteqaataat naapertorlugu, Siunnersuisoqatigiit tunngavittut misilittakkanik naliliinermut toqqammavissanik peqalernissaat kissaatigineqarpat. Inatsisartuniilli tamanna kissaatigineqarpat tamatuma pinissaata siuartinneqarnissa Naalakkersuisunit ammaffigineqarpoq. Nalilersuinissamut piffissaliussaq

³ Kanukokap isumaginninnikkut maalaaruteqartarnermut tunngasut isumagisarigai, Naalakkersuisut akissuteqaatiminni oqaatigaat, tamanna Inatsisinut Ataatsimiititaliap tungaaniit kukkunertut isumaqarfigineqarpoq.

Inatsisinut Ataatsimiititaliamit eqqartorneqarpoq, tamatumingalu allannguissaq pisariaqanngitsutut nalilerneqarluni.

Nalunaarusiat malitsigitinneqartut imarisaannut tunngatillugu Siunnersuisoqatigiit namminneq aalajangiisnaasut, Naalakkersuisut ataatsimiititaliap apequtaannut akissuteqaatiminni ersersippaat. Taamaalillutik taakku Siunnersuisoqatigiit ingerlatsinerannik siunertaannillu nalilersuineramik imaqartariaqanngillat, taarsiulluguli (ilanngulluguluunniit) piffissami Siunnersuisoqatigiit suliarisimasaat pillugit nassuiaatinik imaqarsinnaapput.

3.5. Allattoqarfik

Nunanut Allanut Pisortaqarfik Inuit Pisinnaatitaaffiinnut Kalaallit Nunaata Siunnersuisoqatigiivinnut allattoqarfiussasoq inatsisissatut siunnersuummi § 5-imik aalajangersagaavoq. Allattoqarfik allaffissornikkut aqutsisuussaaq aamma suliamut tunngasunik siunnersuisoqatigiinnut ikiuuttassalluni.

Nunanut Allanut Pisortaqarfiup allattoqarfittut ikiuunnera annerusumik allaffissornermut sunniuteqassasoq ilimagineqartoq, inatsimmi aalajangersakkap nassuiaatitaanni paasissutissiissutigineqarpoq. Institut for Menneskerettigheder – Danmarks Nationale Menneskerettighedsinstitution-imik suleqateqarnikkut piginnaasatigut ikiorserneqarnissaq neriuutigineqarpoq. Allattoqarnikkut aningaasartuutit Nunanut Allanut Pisortaqarfiup ingerlatsineranut tapiissutaasa nalinginnaasut iluani ingerlanneqassapput.

Tusarniaanermi peqataasut ilaannit ukununnga oqaaseqaateqartoqartoq, Inatsisinut Ataatsimiititaliap maluginiarpa. Namminerisamik allattoqarfeqalernissaq periarfissaqalersillugu naammattunik tapiissuteqartoqarnissaa Naligiisitaanermut Siunnersuisoqatigiit kaammattuutigaat. Allattoqarnikkut pisortanit taperneqarneq pigaluartoq Siunnersuisoqatigiit Naalakkersuisunut attuumassuteqannginnerat pingaaruteqartoq, GA-mit naqissuserneqarpoq: Siunnersuisoqatigiit, Naalakkersuisunulluunniit tamanna tunngagaluarpas, isornartorsiorsiuisinnaassapput. Nunanut Allanut Pisortaqarfimmit allattoqarnikkut sulissunneqarneq Parisimi periusissatut isumaqatigiissutinut naapertuutinnginnera, ICC-mit tikkuarneqarpoq, taamaattorli aallarnisarfimmi pisariaqartutut/ periarfissatut tamanna akuersaarnartillugu, tassami Siunnersuisoqatigiit siunissami attuumassuteqaratik ingerlanissaat siunertaasariaqarmat.

Siunnersuisoqatigiit pilersitsineranut ingerlatsinernullu tunngatillugu tapiissutinik amerlanerusunik pissarsinissaat ilimagissallugu piviusorsiorlutut nalilereqarsinnaanngitsoq, Naalakkersuisut tusarniaanermi akissuteqaatiminni ilannguppaat, naak tamanna kissaatiginaraluartoq.

Siunnersuisoqatigiit attuumassuteqannginnissaat eqqarsaatigalugu namminerisamik allattoqarfeqarunik pitsaanerpaagaluartoq, Inatsisinut Ataatsimiititaliamit isumaqatigineqarpoq. Maannamulli aningaasanik nassaarnissamat periarfissaqarsimannginnera tusaatissatut ataatsimiititaliap tiguinnartariaqarpa. Nunanut Allanut Pisortaqarfiup allattoqarfittut ikiuunnerata annerusumik allaffissornermut tunngassuteqarnissa ilimagineqartoq, tamatuma saniatigut ataatsimiititaliap aamma maluginiarpa, kiisalu Institut for Menneskerettigheder – Danmarks Nationale

Menneskerettighedsinstitution-imik suleqateqarnikkut piginnaasatigut ikiorserneqarnissaq ilimagineqartoq.

Siunnersuisoqatigiit namminerisamik allattoqarfeqannginnerat, pissutsit piviusut malillugit Siunnersuisoqatigiit Naalakkersuisunut, Inatsisartunut Namminersorlutillu Oqartussat pisorta qarfiinut tungassutilinnik isornartorsiuisinnaanerannut killiliisuunersoq, Siunnersuisoqatigiit aaqqissuussaananerannik nalilersuinissamut atatillugu nalilernerqassasoq, Inatsisinut Ataatsimiititaliap kaammattuutigissavaa. Tamaattoqartorlu paasinarsissappat, Siunnersuisoqatigiit namminerisamik allattoqarfissaannik pilersitsiniarneq nukingiuttariaqassaaq.

Inatsisinut Ataatsimiititaliap inassuteqaataa

Ataatsimiititaliap isumaqatigiittup allannguutissatut siunnersuut saqqummiuppa.

Taamak oqaaseqarluni Inatsisinut Ataatsimiititaliap siunnersuut aappasaaniigassanngortippaa.

Isak Hammond,
Siulittaasoq
Inuit Ataqaatigiit

Astrid Fleischer Rex
Demokraatit

Doris Jakobsen
Siumut

Juliane Henningsen
Inuit Ataqaatigiit

Kristian Jeremiassen
Siumut

Ilanngussat:

1. Inatsisinut Ataatsimiititaliap Naalakkersuisunut apeqquteqaatai
2. Naalakkersuisut akissuteqaataat
3. Inatsisinut Ataatsimiititaliap allannguutissatut siunnersuutaa